

Euroopa
Komisjon

EUROOPA LIIDU
POLIITIKA
LAHTISELETATUNA

ELi rajajad

EUROOPA LIIDU POLIITIKA LAHTISELETATUNA

Käesolev väljaanne kuulub sarja, mis arusaadavas keeles kirjeldab ja põhjendab ELi tegevust eri poliitikavaldkondades ning selle tegevuse tulemusi. Avaldatud väljaannete nimekirja leiate ja need saate alla laadida veebilehelt:

http://europa.eu/pol/index_et.htm

Kuidas EL toimib?

Euroopa 2020: Euroopa majanduskasvu strateegia

ELi asutajad ✕

Areng ja koostöö

Digitaalarengu tegevuskava

Eelarve

Energeetika

Ettevõtlus

Haridus, koolitus, noored ja sport

Humanitaarabi ja kodanikukaitse

Kaubandus

Keskond

Kliimameetmed

Konkurents

Kultuur ja audiovisuaalküsimused

Laienemine

Majandus- ja rahaliit ning euro

Maksustamine

Merendus- ja kalandusasjad

Pettusevastane võitlus

Piirid ja julgeolek

Põllumajandus

Rahvatervis

Regionaalpoliitika

Rände- ja varjupaigaküsimused

Siseturg

Tarbijad

Teadusuuringud ja innovatsioon

Toiduohutus

Toll

Transport

Tööhõive ja sotsiaalküsimused

Välisasjad ja julgeolekupoliitika

Õigusküsimused, kodakondsus ja põhiõigused

Euroopa Liidu poliitika lahtiseletatuna ELi rajajad

Euroopa Komisjon

Teabevahetuse peadirektoraat

Väljaanded

1049 Brüssel

BELGIA

Käsikiri valmis mais 2012.

Kaane- ja fotod lk-l 2: © EU, Corbis

28 lk – 21 x 29.7 cm

ISBN 978-92-79-28697-1

doi:10.2775/98827

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2013

© Euroopa Liit, 2013

Paljudamine on lubatud. Üksikute fotode kasutamiseks tuleb taotleda luba otse autoriõiguste omanikelt.

ELi rajajad

Enam kui pool sajandit tagasi panid mõned tulevikunägemusega juhid aluse sellise Euroopa Liidu loomisele, kus me täna elame. Nende entusiasmi ja motivatsioonita ei elaks me praegu sellistes rahu ja stabiilsuse tingimustes, mida me peame iseenesestmõistetavaks. ELi rajajateks oli mitmekesine rühm inimesi alates

vastupanuvõitlejatest ning lõpetades advokaatidega, kellel olid samad ideaalid: rahumeelne, ühinenud ja õitsev Euroopa. Käesolevas kogus tutvustatakse teile 11 ELi rajaja lugu. Ka paljud teised on väsimatult töötanud Euroopa projekti nimel ning seda inspireerinud.

Konrad
Adenauer

Joseph
Bech

Johan Willem
Beyen

Winston
Churchill

Alcide De
Gasperi

Walter
Hallstein

Sicco
Mansholt

Jean
Monnet

Robert
Schuman

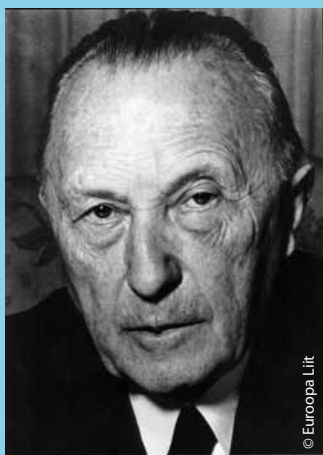
Paul-Henri
Spaak

Altiero
Spinelli

Konrad Adenauer: pragmaatiline demokraat ja väsimatu ühendaja

Konrad Adenauer 1876 – 1967

Saksamaa Liitvabariigi esimene kantsler, kes oli vastmoodustatud riigi eesotsas aastatel 1949–1963 ning mõjutas Saksamaa ja Euroopa sõjajärgset ajalugu rohkem kui keegi teine.

Nagu paljud tema põlvkonna poliitikud, mõistis ka Adenauer Esimese maailmasõja järel, et püsivat rahu on võimalik saavutada ainult Euroopa ühendamise kaudu. Tema kogemused Kolmanda Reichi ajal (natsid kõrvaldasid ta Kölni linnapea kohalt) kinnitasid seda seisukohta.

Kuue aastaga (1949–1955) suutis Adenauer realiseerida oma välispoliitilise eesmärgi – Saksamaa kaasamise Lääne koostöövõrgustikku. Saksamaa võeti Euroopa Nõukogusse (1951), oli Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse üks asutajaid (1952) ning liitus NATOga (1955).

Adenaueri välispoliitika nurgakivi oli leppimine Prantsusmaaga. Koos Prantsusmaa presidendi Charles de Gaulle'iga jõuti ajaloolise murranguni: 1963. aastal kirjutasiid vanad vaenlased Saksamaa ja Prantsusmaa alla sõpruslepingule, millest sai üks Euroopa lõimumise teetähis.

Saksamaa poliitika

5. jaanuaril 1876. aastal katoliiklikus Kölnis sündinud Konrad Adenaueri perekond elas tagasihoidlikes oludes, ent tänu isale valitses seal kord ja distsipliin. 1904. aastal abiellus Adenauer mõjuka Kölni perekonna tütreaga, mis viis ta kokku kohalike poliitikutega ja ka ta ise hakkas aktiivselt poliitikas osalema. Oma poliitilist talenti täiel määral rakendades tegi ta kiiret karjääri katoliikliku Zentrum-partei ridades ja 1917. aastal valiti ta Kölni linnapeaks. See ametikoht tõi kaasa osalemise sellistes suurprojektides nagu Saksamaa esimese kiirtee ehitamine Kölni ja Bonni vahele. Adenauer sai tuntuks sihikindla ja otsustusvõimelise isiksusena. Hoides eemale äärmuslikest poliitilistest vaadetest, mis olid ahvatlevad nii paljudele tema põlvkonnakaaslastele, võttis Adenauer eesmärgiks sisendada oma kaaskodanikesse püüdlikkust, korraarmastust ning kristlikku moraali ja väärtusi.

1920. aastate lõpus alustas natsipartei Adenaueri vastu laimukampaaniat, süüdistades teda Saksamaa-vastastes vaadetes, riigi raha raiskamises ja sionistliku liikumise toetamises. Kui Adenauer keeldus 1933. aastal pärast natside võimuletulekut linna Hitleri külastuse tähistamiseks haakristidega ehitamast, kõrvaldati ta ametist ja külmutati tema pangaarved. Nüüd oli ta töötu, kodutu ja sissetulekuta, sõltudes oma sõprade ja kiriku heasoovlikkusest. Kuigi ta hoidus sõja ajal silma paistmast, arreteeriti ta siiski mitmel korral. Pärast ebaõnnestunud atentaati Hitlerile 1944. aastal saadeti Adenauer kurikuulsasse Gestapo vanglasse Kölni Brauweileris.

Pärast sõda ennistasid ameeriklased Adenaueri Kölni linnapea kohale, kuid varsti läks Köln Briti okupatsioonitsooni alla ja britid kõrvaldasid ta sellest ametist uuesti. See võimaldas Adenaueril

pühenduda Kristlik-Demokraatliku Liidu (CDU) ülesehitamisele, millega ta lootis koondada ühte parteisse nii protestantidest kui ka katoliiklastest sakslased. 1949. aastal sai temast Saksamaa Liitvabariigi (Lääne-Saksamaa) esimene kantsler. Algselt arvati, et Adenauer tegutseb kantslerina vaid lühikest aega, sest selleks ajaks oli ta juba 73-aastane. Sellele vaatamata püsis Adenauer (kellele anti hüüdnimi Der Alte ehk Vanem) sel ametikohal järgmised 14 aastat; seega ei ole ta mitte ainult läbi aegade noorim Kölni linnapea, vaid ka vanim Saksamaa kantsler. Tema juhtimisel sai Lääne-Saksamaast stabiilne demokraatia ning saavutati püsiv lepitus naaberriikidega. Samuti õnnestus tal teataval määral taastada Lääne-Saksamaa suveräänsus, lõimides riigi väljakujuneva Euro-Atlandi kogukonnaga (NATO ning Euroopa Majanduskoostöö Organisatsiooniga).

Adenauer kätlemas Charles de Gaulle'iga 1961. aastal.

Panus Euroopa lõimumisse

Oma kogemuste tõttu Teises maailmasõjas oli Adenauer realistlik poliitik. Kaks maailmasõda ning sajandipikkune vaenulikkus Saksamaa ja Prantsusmaa vahel mõjutasid tugevalt tema seisukohti Saksamaa rolli kohta Euroopas. Seepärast suunas ta oma tähelepanu üleeuroopalise koostöö idee propageerimisele.

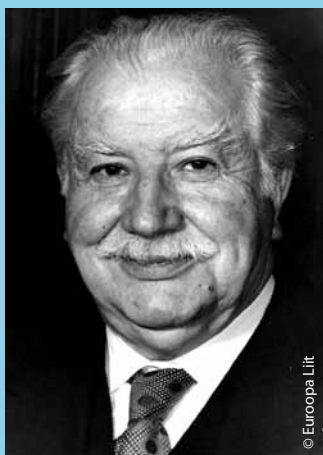
Adenauer pooldas tulihingeliselt nii 9. mail 1950 Schumani deklaratsiooniga alguse saanud Euroopa Sõe- ja Teraseühendust kui ka hilisemat, 1957. aasta märtsis sõlmitud Euroopa Majandusühenduse lepingut.

Adenaueri nägemus Euroopast tugines seisukohale, et püsiva rahu ja stabiilsuse tagamise põhialus on Euroopa ühtsus. Seetõttu tegi ta väsimatult tööd Saksamaa lepitamiseks tema endiste vaenlaste, eriti Prantsusmaaga. Hiljem, 1963. aastal kinnitati seda leppimist Élysée lepinguga, mida tuntakse ka sõpruslepinguna. Sellega löid Saksamaa ja Prantsusmaa oma suhetele tugeva aluse, lõpetades oma sajanditepikkuse rivaalitsemise.

Tänu oma poliitilisele andekusele, otsusekindlusele, pragmaatilisusele ja selgele nägemusele Saksamaa rollist ühendatud Euroopas tagas Adenauer Saksamaa muutumise vabaks ja demokraatlikuks ühiskonnaks, millisenä see püsib tänaseni. Praegu ei peeta seda mitte ainult enesestmõistetavaks, vaid see põhimõte on sügavalt kinnistunud tänapäeva Saksamaa ühiskonda.

Konrad Adenauer on üks tähelepanuväärsemaid isikuid Euroopa ajaloos. Tema jaoks ei seisnenud Euroopa ühtsus mitte ainult rahu tagamises, vaid ka natsivõimujärgse Saksamaa taasintegreerimises rahvusvahelisse ellu. Euroopa sellisena nagu me seda täna tunneme, ei oleks olnud võimalik ilma kindlustundeta, mida ta tekitas teistes Euroopa riikides oma järjepideva välispoliitikaga. Sakslased tunnustavad tema saavutusi tänini – 2003. aastal hääletati ta kõigi aegade suurimaks sakslaseks.

Joseph Bech: väikese riigi otsustav roll Euroopa lõimumises

Joseph Bech 1887- 1975

Joseph Bech oli Luksemburgi poliitik. Ta aitas moodustada Euroopa Sõe- ja Teraseühendust 1950. aastate alguses, ning oli Euroopa lõimumise juhtfiguur 1950. teisel poolel.

Beneluxi riikide ühise memorandumitulemusena tuli 1955. aasta juunis kokku Messina konverents, millega sillutati tee Euroopa Majandusühendusele.

Kahe maailmasõja aegses Luksemburgis elades saadud kogemuste tõttu mõistis Bech, kui jõuetu võib olla selline kahe võimsa naabri vahele isoleeritud väikeriik. Seetõttu sai ta aru rahvusvahelisuse ja riikidevahelise koostöö tähtsusest stabiilse ja eduka Euroopa saavutamisel. Ta aitas luua Belgia, Madalmaade ja Luksemburgi vahelist Beneluxi liitu – see kogemus kulus ära Euroopa institutsioonide väljakujundamisel. Kolme väikeriigi vahelise liidu loomise protsessi on hakatud pidama terve Euroopa Liidu prototüübiks.

Varased eluaastad ja tõus poliitikas

Joseph Bech sündis 17. veebruaril 1887. aastal Luksemburgis Diekirchis. Ta õppis Šveitsis Fribourgis ja Prantsusmaal Pariisis õigusteadust. Pärast ülikooli lõpetamist 1914. aastal asutas ta oma advokaadibüroo ning samal aastal valiti ta vastloodud kristliku partei ridades Luksemburgi Esindajatekotta.

1921. aastal sai Bechist sise- ja haridusminister. 1926. aastal asus ta tööle peaministri ning välis- ja põllumajandusministrina. Tema peaministriks oleku ajal aastatel 1926–1936 tabas maailma finantskriis. Bech mõistis ekspordi elutähtsat rolli riigi majanduses. Kuna Luksemburgi peamine kaubanduspartner oli Saksamaa, oli väikeriik oma naabrist äärmiselt sõltuv ja seetõttu püüdis Bech Luksemburgi majanduslikku sõltuvust Saksamaast võimalikult palju piirata. Just seoses püüdega laiendada Luksemburgi terasetööstuse turgu pidas ta esmakordselt läbirääkimisi

tihedama majanduskoostöö ja tolliliidu üle esmalt Belgia ja hiljem Madalmaadega. Need üliolulised jõupingutused aitasid kaasa Beneluxi liidu loomisele Teise maailmasõja ajal.

Teine maailmasõda

Kui Natsi-Saksamaa 10. mail 1940 Luksemburgi tungis, oli Bech koos mitme teise ministri ja riigipea suurhertsoginna Charlotte'iga sunnitud riigist lahkuma ning moodustama Londonis pagulasvalitsuse. Välisministrina allkirjastas just tema 1944. aastal Beneluxi lepingu. Tema kogemused töötajate, kapitali, teenuste ja kaupade vaba liikumist soodustava majandusliidu loomisel osutusid hiljem kasulikuks ka Euroopa Majandusühenduse moodustamisel.

Terve oma karjääri jooksul ei ununenud Bechil mälestused Esimesest maailmasõjast ja sellele järgnenud kriisist, mil valitses oht, et naabrid Luksemburgi lihtsalt alla neelavad. Sellist abitustunnet kogenu oli ta tugeva rahvusvahelisuse pooldaja.

Sellest tulenevalt esindas ta Luksemburgi Teise maailmasõja ajal ja selle järel kõikidel mitmepoolsetel läbirääkimistel ning ärgitas oma kaasmaalasi kiitma heaks suurhertsogiriigi liitumine vastloodud rahvusvaheliste organisatsioonidega: 1944. aastal Beneluxiga, 1946. aastal ÜROga ja 1949. aastal NATOga.

Euroopa Sõe- ja Teraseühendus

9. mail 1950 oli Bech Luksemburgi välisminister. Olles vägagi teadlik oma riigi vajadusest naabrid ühiste majandus- ja poliitiliste lepingutega kokku liita, tervitas ta tulihingeliselt ettepanekut luua Euroopa Sõe- ja Teraseühendus, mille tema prantsuse kolleeg Robert Schuman sel kuupäeval välja pakkus. Bech teadis, et see annaks Luksemburgile vajalikud võimalused ning koha ja hääle Euroopas. Luksemburgi positsiooni Euroopas parandas veelgi asjaolu, et tal õnnestus tagada Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse Ülemameti peakontori rajamine just Luksemburgi.

Järgmise sammuna toetas Bech Euroopa Kaitseühenduse moodustamise plaane. Prantsusmaa lükkas need 1954. aastal küll tagasi, ent see ei tähendanud kaugeltki lõppu Euroopa lõimumisele.

Messina konverents

1.–3. juunini 1955 juhatas Joseph Bech Messina konverentsi, mille tulemusel sõlmiti Euroopa Majandusühenduse aluseks olnud Rooma leping. Konverentsi alusdokument oli kolme Beneluxi riigi esindajate, sealhulgas Luksemburgi nimel osalenud Joseph Bechi esitatud memorandum. Memorandum sisaldas Prantsusmaa ja Madalmaade kavatsusi astuda täiendavaid samme transpordi ja energia, eeskätt tuumaenergia valdkonnas, ja luua üldine ühisturg, pöörates seejuures tähelepanu reaalse võimuga ühisasutuse

vajalikkusele. Beneluxi ning Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse loomisel saadud kogemustele tuginedes pakkusid kolme riigi välisministrid välja kava, millega arendati edasi Madalmaade ministri Beyeni esitatud ettepanekut Euroopa ühendamiseks majanduskoostöö kaudu. Kõnealuse nn Spaaki aruande (mis sai oma nime aruande koostanud komitee esimehe Belgia minister Spaaki järgi) põhjal korraldati valitsustevaheline konverents, kus koostati ühisturgu ja aatomienergia valdkonnas tehtavat koostööd käsitlevad lepingud, mis allkirjastati Roomas 25. märtsil 1957.

Olnud oma ametikohal töötanud alates 1929. aastast, loobus Bech 1959. aastal välisministri portfelist. Aastatel 1959–1964 oli ta Luksemburgi Esindajatekoja esimees, enne kui 77 aasta vanusena poliitikast lahkus. Bech suri 11 aastat hiljem, 1975. aastal. Tänu tema tegevusele Euroopa ühendamisel peetakse teda nüüd üheks Euroopa Liidu rajajaks. Bechi näol on tegemist suurepärase näitega sellest, kuidas Luksemburgi-taolisel väikeriigil võib olla rahvusvahelisel areenil otsustav roll.

Bech filmikaameraga, nautimas puhkehetke 1955. aasta Messina konverentsi ajal.

Johan Willem Beyen: plaan ühisturu loomiseks

Johan Willem Beyen 1897- 1976

Rahvusvaheline pankur, ärimees ja poliitikategelane Johan Willem Beyen oli Hollandi poliitik, kes andis 1950. aastate keskpaigas oma nn Beyeni plaaniga Euroopa lõimumisprotsessile uue hoo.

Beyen on Euroopa Liidu rajajate hulgas üks vähem tuntuid. Temaga kokku puutunud inimesed hindasid teda tema sarmi, rahvusvahelise mõtteviisi ja sundimatu sotsiaalse suhtlemise pärast.

Madalmaade välisministrina oli Beyenil oluline osa Euroopa ühendamise protsessis. Ta suutis veenda vastuseisjaid nii Madalmaades kui ka ülejäänud Euroopas nõustuma Euroopa lõimumisega. Tema nn Beyeni plaan sisaldas ettepanekut teha Euroopa ühisel turul ulatuslikku majanduskoostööd ja sõlmida tolliliit. See otsustati sisuliselt 1957. aastal Rooma lepingutega ning on sellest ajast saadik olnud üks Euroopa Liidu aluspõhimõtteid.

Varased eluaastad

Johan Willem (Wim) Beyen sündis 2. mail 1897 Madalmaades Utrechti. Jõuka pere pojana nautis ta muretut lapsepõlve – teda kasvatati rahvusvahelises vaimus, keskendudes kirjandusele ja muusikale. Pärast Utrechti Ülikooli lõpetamist 1918. aastal alustas ta oma karjääri nii riigisiseses kui ka rahvusvahelises rahanduses. Beyeni esimene töökoht oli Madalmaade rahandusministeeriumis, kuid 1924. aastal liikus ta edasi äri- ja pangandusmaailma. Lõpuks sai temast Rahvusvaheliste Arvelduste Panga president ning tarbijakaupu tootva Briti-Hollandi ettevõtte Unilever direktor.

Teine maailmasõda

Teise maailmasõja ajal okupeeris Natsi-Saksamaa Beyeni kodumaa ja ta ise oli sunnitud Londonis eksiilis töötama. 1944. aastal oli tal tähtis osa Bretton Woodsi konverentsil, kus pandi alus sõjajärgsetele rahvusvahelistele finantsstruktuuridele. Alates

1946. aastast esindas ta Madalmaid Maailmapanga nõukogus ja alates 1948. aastast täitis sama ülesannet Rahvusvahelises Valuutafondis.

Välisminister

Teisele maailmasõjale järgnenud ülesehitusaastatel töötas Beyen Madalmaade välisministrina. Sõja ajal oli Beyen jõudnud veendumusele, et 1930. aastatel toimunud finantskriisi ärahoidmine tulevikus nõuab täielikku piirkondlikku majanduskoostööd. Kogu sõjajärgse Euroopa liidrid hakkasid mõistma, et sõjaaja õudusi ja majanduskriise saab vältida ainult rahvusvahelise koostöö kaudu. Kui mõne algatusega püüti sellist koostööd viia ellu ülemaailmsel tasandil, siis Beyen uskus, et veelgi enam on võimalik saavutada piirkondliku koostööga. Esimesed sammud majanduskoostöö suunas astuti 1948. aasta Marshalli plaaniga:

tegemist oli Ameerika Ühendriikide tohutu abipaketiga Euroopale, mille tingimusena pidid Euroopa riigid oma majandusküsimusi OECDs kooskõlastama. Pärast Schumani deklaratsiooni 9. mail 1950. aastal moodustati 1952. aastal Euroopa Sõe- ja Teraseühendus, mille lõplik eesmärk oli tagada, et sõjapidamine Euroopas oleks võimatu.

Beyen Messina konverentsil, kus ta tutvustas oma plaani Euroopa majanduskoostöö kohta.

Beyeni plaan

Beyen nägi aga võimalust veelgi ulatuslikumaks koostööks Euroopa rahvaste vahel. Ta mõistis, et tol ajal oleks raske olnud saavutada poliitilist lõimumist, ning veenis oma kolleege nii kodumaal kui ka võõrsil, et tihedama majanduskoostöö kaudu on võimalik teha veel suuremaid edusamme. Beyen uskus, et sellele järgneb ka poliitiline ühendamine. Seda silmas pidades koostas ta nn Beyeni plaani. Beyeni kogemused rahvusvahelises rahanduses ja

panganduses näitasid, et selliseid küsimusi nagu kaubandustõkked ja töötus ei ole lihtne lahendada riigi tasandil, vaid need vajavad rahvusvahelisemat lähenemist. Kuigi Madalmaade valitsuses leidis neid, kellele see vastumeelt oli või kes sellesse lausa vaenulikult suhtusid, õnnestus Beyenil oma plaani tutvustada nii Euroopa Kaitseühenduse üle peetud läbirääkimistel kui ka Euroopa poliitilist ühendust käsitlevatel aruteludel 1950. aastate alguses.

Ühisturg

Algselt ei leidnud Beyen suurt toetust, eelkõige kuna Prantsusmaa valitsus ei olnud sel ajal tihedamast majanduslikust lõimumisest huvitatud. Olukord muutus aga siis, kui kavandatud Euroopa Kaitseühenduse loomine läbi kukkus, sest Prantsuse parlament otsustas lepingut mitte ratifitseerida. Kuna ära jäi nii kavandatud kaitseühendus kui ka poliitiline ühendus, jõuti ümmikseisu. See tõi Beyeni plaani taaskord päevakorda. Plaani keskmes oli põhimõte, et vaja on kõikehõlmavat majanduskoostööd – mitte ainult sõe ja terase puhul, vaid ka kõikides muudes valdkondades. Seetõttu pakuti lahendusena välja tervikliku ühisturu loomine sarnaselt Belgia, Madalmaade ja Luksemburgi vahel 1944. aasta Beneluxi lepinguga saavutatud koostööle. Belgia ministri Paul-Henri Spaaki juhtimisel ühendasid Beneluxi riigid Beyeni idee Prantsusmaa aatomienergiaühenduse kavadega ning andsid Beyenile võimaluse tutvustada oma plaani 1955. aasta Messina konverentsil. Ta selgitas, et poliitiline ühtsus ei ole mõeldav ilma ühisturuta, mis tooks kaasa teatava ühise vastutuse majandus- ja sotsiaalpoliitika eest, aga ka riikideülese institutsiooni. See idee kattus teiste konverentsil osalejate seisukohtadega ning selle tulemusena sõlmisid kuus riiki 1957. aasta märtsis Rooma lepingud, millega loodi Euroopa Majandusühendus ja Euratom.

Beyeni rollile ei ole hilisematel aastatel sageli väärilist tähelepanu pööratud, ent 1950. aastatel aitas tema tegevus kaasa Euroopa lõimumisprotsessile ja teenis talle koha nende silmapaistvate isikute hulgas, keda me täna nimetame Euroopa Liidu rajajateks. Ajalugu jääb teda mäletama inimesena, kes suutis anda Euroopa projektile uue hoo just sel hetkel, mil seda kõige enam vaja oli.

Winston Churchill: üleskutse luua Euroopa Ühendriigid

Winston Churchill 1874 - 1965

Winston Churchill, endine sõjaväehvitser, sõjakorrespondent ja Ühendkuningriigi peaminister (1940–1945 ja 1951–1955), oli üks esimesi, kes kutsus looma „Euroopa Ühendriike”. Teise maailmasõja kogemused veensid teda, et ainult Euroopa ühendamine tagab rahu. Tema eesmärk oli kaotada igaveseks Euroopa tõved: natsionalism ja sõjakolelused.

Ta esitas oma ajaloo õppetundidest tuletatud järeldused kuulsas „kõnes akadeemilisele noorsoole” Zürichi Ülikoolis 1946. aastal: „On olemas vahend, mis ...muudab Euroopa mõne aastaga... vabaks ja... õnnelikuks. See on Euroopa perekonna või võimalikult suure osa Euroopa taasühendamine. Sellele tuleb anda struktuur, mille raames on võimalik elada rahu, turvalisuses ja vabaduses. Me peame looma midagi Euroopa Ühendriikide taolist.”

Nii sai Hitleri-vastase koalitsiooni juhust Euroopa aktiivne eestkõneleja.

Sir Winston Churchill oli tuntud ka kirjaniku ja maalijana ning pälvis 1953. aastal Nobeli kirjanduspreemia.

Varased eluaastad

Winston Churchill sündis 30. novembril 1874 Marlborough' hertsogite aristokraatlikusse Spencer-Churchilli perekonda, tema ema oli aga sündinud Ameerikas. Privilegeeritud lapsepõlvele järgnesid 1888. aastal alanud õpingud Harrow's, ühes Londoni parimas poistekoolis. Churchill ei osutunud silmapaistvaks õpilaseks ja seega ei olnud kool tema jaoks midagi meelepärast.

Pärast kooli lõpetamist 1893. aastal õnnestus tal alles kolmandal korral sooritada edukalt sisseastumiseksam Sandhursti kuninglikku sõjaväeakadeemiasse. Akadeemia lõpetamise järel alustas ta aga sõjaväelasekarjääri, mis järgmise viie aasta jooksul tõi kaasa lahingud kolmel mandril, neli medalit ja teenetemärgi, viie raamatu kirjutamise ja parlamendikoha – kõike seda enne tema 26. sünnipäeva.

Poliitiline karjäär

Briti sõjaväes teenides tegutses Churchill ka ajalehekorrespondendina. Lõuna-Aafrikas toimunud Buuri sõda kajastades pääses ta ajalehtede esikaantele, kui põgenes sealsest sõjavangilaagrist. 1900. aastal Inglismaale naastes pani ta aluse oma poliitilisele karjäärile. Ta valiti parlamenti ja tegutses mitmes valitsuskabinetis siseministri ja admiraliteedi esimese lordina (mereväeministrina). 1915. aastal oli ta teatava sõjalise kampaania luhtumise tõttu sunnitud ametist lahkuma. Ta otsustas uuesti sõjaväega liituda ja oli Prantsusmaa kaevikutes sõdides Šoti kuninglike jalaväelaste 6. pataljoni eesotsas. Kui 1917. aastal moodustati uus valitsus, sai temast relvastusminister. Kuni aastani 1929 töötas Churchill peaaegu kõikidel olulistel ministrikohtadel, välja arvatud välisministri kohal.

1929. aastal võõrandus Churchill konservatiivsest parteist. Sellega algas Churchilli elus periood, mida nimetatakse tema poliitikaväliseks aastateks („Wilderness Years”). Ta jätkas kirjutamist, olles väga produktiivne ning avaldades arvukaid artikleid ja raamatuid. Churchill oli üks esimesi ja väheseid inimesi, kes nägi Hitleris kasvavat ohtu ammu enne Teise maailmasõja algust, ning esimene, kes oma kahtlused ka välja ütles.

Churchill 1948. aastal Haagis toimunud Euroopa kongressil peetud kõne ajal võitu tähistavat V-märki näitamas.

Teine maailmasõda

1939. aastal said Churchilli ettekuulutused tõeks – algas Teine maailmasõda. 1940. aastal sai temast peaminister, kes juhtis Suurbritannia läbi raskete sõja-aastate, sisendades brittidesse oma inspireerivate kõnedega lootust ja otsusekindlust. Tema vankumatu keeldumine kaaluda allaandmist või natsidega läbi rääkida innustas briti vastupanuliikumist, eriti sõja alguses, kui Suurbritannia üksinda Hitlerile aktiivselt vastu seisis. Sellest hoolimata kaotas Churchill pärast sõda valimised. Küll aga ei kaotanud ta oma võimet tulevase sündmuse õigesti ette näha – seda tõestab Missouri osariigis Fultonis peetud kuulsa kõne nõukogude kommunistide poolse ohu kohta, milles ta esmakordselt kasutas tänaseni laialt levinud väljendit „raudne eesriie”.

Euroopa Ühendriigid

1946. aastal pidas Churchill Zürichi Ülikoolis veel ühe kuulsu kõne, milles ta propageeris nn Euroopa Ühendriikide loomist, soovitades eurooplastel tungivalt pöörata selg mineviku õudustele ja vaadata tulevikku. Ta väitis, et Euroopa ei saa endale lubada möödaniiku haavadest tuleneva vihkamise ja kättemaksu kaasasvedamist ning esimene samm õiglase, halastava ja vaba Euroopa pere taastamiseks on „luua midagi Euroopa Ühendriikide taolist. Ainult sel viisil suudavad sajad miljonid töörüüjad saada tagasi need lihtsad rõõmud ja lootused, mis elu elamisväärseks teevad”.

Euroopa Nõukogu

Selle üleskutsega luua Euroopa Ühendriigid oli Churchill esimene, kes propageeris Euroopa lõimumist, et välistada kahe maailmasõja õuduste kordumine. Esimese sammuna tegi ta ettepaneku moodustada Euroopa Nõukogu. 1948. aastal tuli 800 delegaati kõikidest Euroopa riikidest Haagi kokku suurele Euroopa kongressile, mille auesimees oli Churchill.

Kongressi tulemusel loodi 5. mail 1949 Euroopa Nõukogu, mille esimesel istungil osales ka Churchill ise. Tema üleskutse tegudele pani aluse edasisele lõimumisele. Selles saavutati hiljem kokkulepe 1955. aasta Messina konverentsil, mille tulemusel sõlmiti kaks aastat hiljem Rooma leping. Samuti oli Churchill see, kes esimesena arutas Euroopa sõjaväe ideed, mille eesmärk oleks maailmajagu kaitsta ja Euroopa diplomaatiat jõuliselt toetada. Peale selle loodi 1959. aastal – kümme aastat pärast seda kui Churchill selle mõtte esmakordselt välja pakkus – Euroopa Inimõiguste Kohus.

Innustades eurooplasi nende ühises võitluses natsismi ja fašismi vastu, sai Winston Churchillist liikumapanev jõud Euroopa lõimumise taga ja selle eesmärkide aktiivne edendaja.

Alcide De Gasperi: Euroopa demokraatia ja vabaduse hingestatud vahendaja

Alcide De Gasperi 1881 - 1954

Aastatel 1945–1953 kujundas Alcide De Gasperi Itaalia pea- ja välisministrina riigi sõjajärgset saatust.

De Gasperi sündis Trentino-Alto Adige piirkonnas (Lõuna-Tirolis), mis 1918. aastani oli Austria osa. Sarnaselt ajastu teistele riigimeestele toetas temagi aktiivselt Euroopa ühtsust. De Gasperi kogemused fašismist ja sõjast – ta oli enne Vatikani-asüüli 1927–1929 vangis – viisid veendumuseni, et nende kordumisest päästab vaid Euroopa liit.

Ta propageeris visalt algatusi, mille eesmärk oli ühendada Lääne-Euroopa, töötas Marshalli plaani elluviimise ning teiste Euroopa riikidega, eelkõige Prantsusmaaga, tihedamate majandussidemete loomise nimel. Peale selle toetas De Gasperi Schumani plaani asutada Euroopa Sõe- ja Teraseühendus ning aitas välja töötada Euroopa ühise kaitsepoliitika ideed.

Varased eluaastad

Alcide De Gasperi sündis 3. aprillil 1881. Tema isa oli piiratud majanduslike võimalustega politseinik. De Gasperi kasvas üles Trento piirkonnas, mis tollal oli üks itaaliakeelseid alasid suures mitmekultuurilises ja mitmerahvuselises Austria-Ungari keisririigis. Kuna tal ei olnud võimalik saada stipendiumi Itaalia ülikooli, asus De Gasperi 1900. aastal Viinis filoloogiat õppima. Seal hakkas ta aktiivselt osalema katoliiklikus üliõpilasliikumises. Just ülikooliaastatel lihvis ta oma oskusi vahendajana, mis tema hilisemas poliitilises tegevuses nii vajalikuks osutusid. Näiteks jõudis ta arusaamisele, et probleemile lahenduse leidmine on olulisem kui vihapidamine, ning uskus, et oluline on sisu, mitte vorm. Pärast ülikooli lõpetamist 1905. aastal pöördus ta tagasi Trentinosse ja asus tööle ajakirjanikuna ajalehes La Voce Cattolica. Samal ajal alustas ta ka poliitilist tegevust organisatsioonis Unione Politica Popolare del Trentino ning valiti 1911. aastal Trentino esindajaks Austria Esindajatekotta. De Gasperi kasutas

oma ametikohta itaalia vähemuse õiguste parandamise propageerimiseks.

Esimese maailmasõja kogemused ja „Idee Ricostruttive”

Kuigi De Gasperi oli Esimeses maailmasõjas poliitiliselt neutraalne, pooldas ta Vatikani jõupingutusi sõda lõpetada. Kui Esimene maailmasõda 1918. aastal lõppes, läks De Gasperi kodupiirkond Itaalia võimu alla. Aasta hiljem oli ta üks Itaalia Rahvapartei (Partito Popolare Italiano – PPI) asutajaid ja sai 1921. aastal nende esindajaks parlamendis. Kui fašistlikud jõud Mussolini juhtimisel Itaalia valitsuses tugevamaks muutusid, kasutades PPI vastu avalikult vägivalda ja hirmutamist, kuulutati partei ebaseaduslikuks ja saadeti 1926. aastal laiali. De Gasperi ise arreteeriti 1927. aastal ja mõisteti neljaks aastaks vangi. Vatikani abil vabastati

ta 18 kuu möödumisel. Ta sai Vatikani müüride vahel asüüli ja töötas seal 14 aastat raamatukoguhoidjana. Teise maailmasõja ajal kirjutas ta „Idee ricostruttive” („Ideed ülesehitamiseks”), millest sai 1943. aastal salaja asutatud Kristlik-Demokraatliku Partei manifest. Pärast fašismi kokkuvarisemist asus De Gasperi partei etteotsa ja töötas aastatel 1945–1953 peaministrina kaheksas järjestikusel valitsuses. Seda poliitilise järjepidevuse rekordit ei ole Itaalia demokraatias tänaseni ületatud.

Roll Euroopa lõimumises

Sellel nn De Gasperi ajastul ehitati Itaalia uuesti üles: kehtestati vabariiklik põhiseadus, tugevdati sisedemokraatiat ja astuti esimesed sammud majanduse taastamise suunas. De Gasperi oli rahvusvahelise koostöö innukas pooldaja. Vastutades lõviosa eest Itaalia sõjajärgses ülesehitamises, oli ta veendunud, et Itaaliale on vaja taastada oma roll rahvusvahelisel areenil. Selle saavutamiseks töötas ta Euroopa Nõukogu loomise nimel ning veenis Itaaliat osalema ameeriklaste Marshalli plaanis ja liituma NATOga. Tema tihe koostöö Ameerika Ühendriikidega leidis aset ajal, mil Itaalias tegutses üks suurimaid kommunistlikke parteisid Lääne-Euroopas.

Demokraatia, kokkulepped ja vabadus

De Gasperi uskus, et Teise maailmasõja õppetund kõikidele eurooplastele on järgmine: „tulevikku ei saa ehitada jõu ega vallutamissooviga, vaid demokraatliku meetodi kannatliku rakendamise teel konstruktiivses kokkuleppimise õhkkonnas, suhtudes lugupidavalt vabadusse”. Seda ütles ta 1952. aastal, võttes vastu Karl Suure auhinna oma Euroopa-meelse tegevuse eest. Selline seisukoht selgitab tema kiiret reageerimist Robert Schumani 9. mai 1950. aasta üleskutsele Euroopa lõimumiseks, mille tulemusel rajati aasta hiljem Euroopa Sõe- ja Teraseühendus (ESTÜ). 1954. aastal sai De Gasperist ESTÜ Parlamentaarse Assamblee esimene president. Samuti kaitses ja pooldas ta Euroopa ühist kaitsepoliitikat, kuigi see projekt lõpuks läbi kukkus.

Euroopa Majandusühendus

De Gasperi rolli nendes esimestes Euroopa lõimumiseks tehtud sammudes on kirjeldatud peaaegu sajandipikkuses sõjas olnud Saksamaa ja Prantsusmaa lepitajana. Oma elu viimastel aastatel oli ta ka Euroopa Majandusühenduse loomise tuline pooldaja. Ja kuigi ta ei jõudnud selle teostumist ära oodata – De Gasperi suri augustis 1954 – leidis tema tegevus Rooma lepingute sõlmimisel 1957. aastal laialdast tunnustust.

Oma päritolu, sõjaaja kogemuste, fašismi tingimustes elamise ja vähemusrahvusse kuulumise tõttu oli Alcide De Gasperi vägagi teadlik sellest, et Euroopa ühtsus on vajalik kahe maailmasõja jäetud haavade parandamiseks ja selle tagamiseks, et möödaniku õudused enam kunagi ei korduks. Teda motiveeris selge nägemus Euroopa liidust, mis mitte ei asendaks üksikuid riike, vaid võimaldaks neil üksteist täiendada.

De Gasperi 1953. aastal Roomas kätlemas Saksamaa kantsleri Konrad Adenaueriga.

Walter Hallstein: Euroopa kiiret lõimumist edendanud diplomaat

Walter Hallstein 1901 - 1982

Walter Hallstein oli aastatel 1958–1967 Euroopa Komisjoni esimene president, veendunud eurooplane ning Euroopa lõimumise eestkõneleja.

Euroopa Komisjoni presidendina üritas Hallstein ühisturu projekti kiiresti ellu viia. Hallsteini energia, entusiasm ja veenmisjõud aitasid lõimumisele kaasa isegi tema presidendiks oleku järel. Tema ametiajal edenes lõimumine tähelepanuväärsetl.

Kunagine Saksamaa välisminister Hallstein sai esmalt rahvusvaheliselt tuntuks oma 1950. aastate nn Hallsteini doktriiniga, mis mõjutas Saksamaa välispoliitikat aastaid, seades sihiks noore Saksa demokraatia lõimumise Lääne-Euroopaga.

Varased eluaastad ja sõjaaja kogemused

Walter Hallstein sündis 17. novembril 1901. aastal protestantliku ehitusinspektori peresse Edela-Saksamaal Mainzi linnas. Pärast kohaliku gümnaasiumi lõpetamist õppis ta Bonnias, Berliinis ja Münchenis õigusteadust ja politoloogiat. Ülikooli lõpetamise järel 1925. aastal asus ta tööle Berliini Ülikoolis professori assistendina. 1927. aastal sai temast eksamineerija Põhja-Saksamaal Rostocki Ülikoolis ja 1929. aastal sai ta õiguse töötada seal õppejõuna. Aasta hiljem määrati ta era- ja äriühinguõiguse õppetooli juhatajaks – sellel ametikohal töötas ta järgmised kümme aastat ning temast sai oma ala ekspert, lugupeetud õpetlane ja rahvusvaheliselt tunnustatud õppejõud. Seejärel alustas ta professorina tööd Frankfurdi Ülikoolis, kust ta hoolimata tema vaenulikust suhtumisest natsismi, värvati 1942. aastal Saksa sõjaväkke. Pärast liitlaste sissetungi 1944. aastal viidi Hallstein Ameerika Ühendriikidesse sõjavangilaagrisse, kus ta asutas omamoodi laagri-ülikooli, harides oma kaasvange seaduste ja nende õiguste valdkonnas.

Pärast sõda määrati Hallstein Frankfurdi Ülikooli asekantsleriks ja 1948. aastal kutsuti ta Georgetowni Ülikooli külaliskõnetajaks. Ühe esimese Ameerika ülikooli kutsutud saksa õpetlasena kinnitasid Hallsteini Ameerika-kogemused tema veendumust, et Saksamaa peaks ühinema rahvusvaheliste algatustega, mille eesmärk on tugevdada Teise maailmasõja järgses maailmas demokraatlike riikide vahelisi sidemeid. Liitumine selliste rahvusvaheliste liitudega nagu ÜRO ja NATO oli tema jaoks murrangulise tähtsusega Saksamaa naasmiseks rahvusvahelisele areenile.

Euroopa Sõe- ja Teraseühendus

Tänu Hallsteini silmapaistvatele diplomaatilistele oskustele, teadlikkusele vajadusest Euroopa ühtsuse järele ning eriteadmistele ja kogemustele omas valdkonnas määras Saksamaa toonane kantsler Konrad Adenauer ta 1950. aastal Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse loomist käsitleval Schumani konverentsil läbirääkimisi juhtiva delegatsiooni etteotsa. Sellel

ajal tegi ta tihedat koostööd oma prantsuse kolleegi Jean Monnet'ga. Nad jõudsid peagi arusaamisele, et Euroopa uue õitsengu saavutamiseks peavad mõlemad äärmiselt vajalikuks Euroopa lõimumist.

1951. aastal nimetas Adenauer Hallsteini riigi välisministriks; sellel ametikohal ei osalenud ta mitte ainult ESTÜ loomises, vaid ka katsetes luua Euroopa Kaitseühendus, et ühendada omavahel Lääne-Euroopa riikide eelarved, jõud ja relvapoliitika. Ta osales ka juutidele reparatsiooni maksmist käsitlevates läbirääkimistes Iisraeliga ja mängis tähtsat osa Saksamaa välissuhte strateegias. 1955. aastal otsustati järgida ranget poliitilist kokkulepet, mis hiljem sai tuntuks nn Hallsteini doktriini nime all ning mille kohaselt Lääne-Saksamaa ei sõlmi mingeid diplomaatilisi suhteid riikidega, kes tunnustavad Ida-Saksamaad (DDRi).

Euroopa Majandusühendus

Hallsteini jaoks tähendas Euroopa Kaitseühenduse loomise läbikukkumine 1954. aastal suurt ja tõsist ohtu Saksamaa ja Lääne-Euroopa julgeolekule, sest Nõukogude Liidul oli lihtsam saavutada mõjuvõimu jagunenud Euroopa üle. Selle tagajärjel suunas ta oma energia majanduslikule, mitte poliitilisele lõimumisprotsessile. Seega pooldas ta vankumatult Euroopa ühtsuse saavutamist Euroopa Majandusühenduse loomise teel. Esimesed sammud sellise majandusliku integratsiooni suunas, mis võimaldab inimeste, teenuste ja kaupade vaba liikumist, tehti 1955. aastal Messina konverentsil. Kuigi algselt soovis Hallstein, et selline lõimumine oleks kõikehõlmav ja toimuks võimalikult kiiresti, jõudis ta oma ajastu poliitilisest reaalsusest tulenevalt peagi järeldusele, et kõikidele osalistele oleks kõige kasulik liikmesriikide turgude järkjärguline ühendamine. 1958. aastal jõustus Rooma leping ning Hallstein valiti Euroopa Majandusühenduse Komisjoni esimeseks presidendiks.

Tegevus komisjoni presidendina

Kuigi selleks ajaks oli Hallstein jõudnud arusaamisele, et lõimumine ei saa teoks nii kiiresti, kui ta seda oleks soovinud, oli tal komisjoni presidendina järgnevas kiires lõimumisprotsessis siiski oluline roll. Näiteks alustas ta oma ametiajal, nn Hallsteini perioodil Euroopa õiguse konsolideerimist, mis avaldas edaspidi suurt mõju riiklikele õigusaktidele. Föderaalse, tugeva komisjoni ja parlamendiga Euroopa (et liit ei jääks riikide valitsuste kõrval teisejärguliseks) toetajana nägi ta Euroopa Ühenduse jaoks ilmselgelt ühte eesmärki – see oli nägemus 9. mai 1950. aasta Schumani deklaratsioonis kirjeldatud ühtsest Euroopast. Prantsusmaa president Charles de Gaulle oli aga sellel ajal teistsugusel seisukohal: kui Hallstein leidis, et liikuda tuleb föderatsiooni suunas, mis tähendaks suure osa riiklike pädevusvaldkondade ja riigivõimu loovutamist liidule, siis de Gaulle uskus, et eelistatavam oleks konföderatsioon ja nn riikide Euroopa loomine, kus liikmesriikidele jääks rohkem võimu. Prantsusmaa ja teiste liikmesriikide vahelised kuhjuvad laharvamused mitmes põhimõtteliselt erinevate arusaamadega seotud küsimuses tõi 1965. aastal kaasa nn tühja tooli kriisi, kui Prantsusmaa kutsus kõik enda esindajad Euroopa institutsioonides mõneks ajaks tagasi, enne kui omavahel kokkuleppele jõuti.

Ilma Hallsteini energia, entusiasmi, diplomaatiliste läbirääkimisoskuste ja silmapaistva veenmisjõuta ei oleks olnud võimalik Euroopa lõimumine nii kiiresti, kui see tema ametisoleku ajal toimus.

Hallstein Euroopa Komisjoni presidendina 1965. aastal Madalmaades kõnet pidamas

Sicco Mansholt: põllumees, vabadusvõitleja ja tõeline eurooplane

Sicco Mansholt 1908 - 1995

Sicco Mansholt oli põllumees, Madalmaade vastupanuliikumise liige Teise maailmasõja ajal, poliitik ning Euroopa Komisjoni esimene põllumajandusvolinik. Mansholti ideede põhjal kujundati välja Euroopa Liidu ühine põllumajanduspoliitika – üks silmapaistvamaid poliitilisi algatusi alates liidu loomisest.

Olnud tunnistajaks Teise maailmasõja lõpus Madalmaade näljahäda ajal valitsenud õudustele, oli Mansholt veendunud, et Euroopa peab suutma end ise ära toita ning et kõikidele inimestele tuleb tagada taskukohaste toiduainete kättesaadavus.

Kõige olulisem element Mansholti varases ühise põllumajanduspoliitika kavas oli põllumajanduse tootlikkuse suurendamine. Selle poliitikaga kehtestatud süsteemid tagasid põllumeestele nende toodete eest teatava miinimumhinna, pakkudes neile stiimuli tootmist suurendada. Mansholti otsusekindlus Euroopa projekti toetamisel, jõuline tulevikunägemus ja otsusekindlus ehitada üles ühine tulevik tegid temast tema eluajal tõelise eurooplase.

Varased eluaastad

Sicco Mansholt sündis 13. septembril 1908 ühiskondlikult aktiivsesse peresse, kes pidas Madalmaade põhjapoolses provintsis Groningenis edukat talu. Tema isa oli Madalmaade Sotsialistliku Partei tegus liige ja partei oluline nõustaja põllumajandusküsimustes. Mansholti ema oli kohtuniku tütar ja üks esimesi hollandi naisi, kes õppis ülikoolis politoloogiat ning korraldas naistele sagedasi poliitilisi koosolekuid.

Pärast keskkooli lõpetamist soovis ka Mansholt hakata põllumeheks, ent kuna tema isa oli juba tasunud Mansholti venna talu rendilepingu, ei olnud tal võimalik maksta ka Sicco eest. Lootes sellele vaatamata töötada just põllumajanduses, reisis Mansholt Hollandi Ida-Indiasse (praegusesse Indoneesiasse), kus asus tööle teeistandusse. Suutmata aga sealse koloniaalsüsteemiga harjuda, kolis ta 1936. aastal tagasi Madalmaadesse. Aasta hiljem õnnestus tal omandada maatükk Wieringermeeri poldrialal; ta abiellus ja pidas seal talu kuni Teise maailmasõja puhkemiseni.

Teine maailmasõda

Sõja ajal tegutses Mansholt Hollandi vastupanuliikumise ridades aktiivselt Natsi-Saksamaa sissetungi vastu. Esimestel sõja-aastatel peitis ta oma talus inimesi ja edastas luureandmeid, hiljem aga juhtis laiaulatuslikku võrgustikku, mille kaudu jagati terves riigi lääneosas redus olevatele inimestele toitu. Sõja lõppedes pakuti talle tema kogemusi, julgust ja korraldusoskust tunnustades uues valitsuses põllumajanduse, kalanduse ja toiduainetega varustamise valdkonna ministri kohta. 36-aastasena sai Mansholtist noorim minister, kes Madalmaades seni oli olnud.

Põllumajanduse taastamine

Vahetult pärast sõda, toidupuuduse ja ähvardava kriisi taustal, oli Mansholti ametikoht äärmiselt suure tähtsusega. Ta võttis mitmeid meetmeid toiduvarude kiireks taastamiseks, kuid mõistis samas vajadust põllumajandust põhjalikumalt kaasajastada, et vältida edaspidi toidupuudust ja muuta põllumajandus tõhusamaks.

Mansholt kehtestas kõige olulisematele põllumajandustoodetele miinimumhinnad, täiendades neid impordimaksude ja eksporditoetustega. Tootlikkuse parandamiseks soodustas ta investeeringuid teadusuuringutesse ja haridusse ning talude ühendamist suuremateks ja tõhusamateks üksusteks.

Euroopa ühine põllumajanduspoliitika

Veendunud Euroopa föderalistina oli Mansholti unistus Euroopa ühine põllumajanduspoliitika. 1950. aastal töötas ta välja Euroopa põllumajandustoodete ühisturu kava, mis hõlmas riikideülest juhtimisstruktuuri. See kava osutus aga oma aja jaoks liiga ambitsioonikaks ja kukkus seetõttu läbi. Ent hiljem otsustati see uuesti kasutusele võtta ning sellest juhitud Euroopa Majandusühenduse põllumajanduspoliitika kujundamisel.

Olles töötanud kaksteist ja pool aastat ministrina, sai Mansholt võimaluse käivitada oma ühispoliitika kava, kui ta 1958. aastal kõige esimeses Euroopa Komisjonis põllumajandusvolinikuks sai. 1957. aasta Rooma lepinguga loodi Euroopa Majandusühendus ja nähti ette Euroopa ühisturu loomine kolme nelja-aastase etapina. Paljud pidasid seda kaheteistkümnepikkust kava äärmiselt ambitsioonikaks ning läbikukkumisele määratuks, eeskätt põllumajandussektorit käsitlevad meetmed leidsid tugevat vastuseisu. Mansholt jäi aga optimistlikuks ja asus tööle. Tema eesmärk oli saavutada kokkulepe põllukultuuride ja haritava maaga seotud otsetoetuste osas, ühendatuna hinnatoetusmehhanismide, sealhulgas tagatud miinimumhindade ning teatavate kolmandatest riikidest pärit importtoodete tariifide ja kvootidega. See aitaks parandada põllumajanduse tootlikkust, et tagada tarbijatele stabiilselt taskukohane toit ja Euroopa Liidule elujõuline põllumajandussektor.

Mansholti plaan

Esialgu avaldasid põllumehed ja nende poliitilised esindajad Mansholti kavadele tõsist vastuseisu, uskudes kindlalt, et selline ühine süsteem ohustaks nende elatist ning võimaldaks ellu jääda vaid suurtaludel. Ühises Euroopa poliitikas kokkuleppele jõudmiseks tuli ületada arvukaid takistusi, kuid Mansholt jäi endale kindlaks ning 1968. aastal avaldas komisjon „Memorandumi

ühise põllumajanduspoliitika reformi kohta”, mida nimetatakse ka Mansholti plaaniks. Põhimõtteliselt väideti selles plaanis, et põllumajanduse edenemiseks peavad põllumajandustootjad oma tegevust kaasajastama, et tagada tootlikkus ja võimaldada Euroopa põllumeestel saavutada sõltumatus.

Põllumajanduspoliitika oli oma algse eesmärgi – tagada Euroopale toiduainetega varustatuse osas suurem sõltumatus – täitmisel väga edukas. 50 aasta jooksul on ühist põllumajanduspoliitikat aga põhjalikult muudetud, et ajaga kaasas käia. 1970. aastateks oli poliitika tõestanud oma toimimist ja sageli tuli ette põllumajandussaaduste ületootmist. 1970. aastatel sai Mansholtist keskkonnakaitsemeetmete jõuline toetaja, mida ta nägi ühe põllumajanduspoliitika tähtsaima osana. Aastatel 1958–1972 oli Mansholt komisjoni asepresident ja aastatel 1972–1973 komisjoni neljas president.

Mansholti eesmärk oli vältida kohutava talvise näljahäda kordumist, mida Euroopa rahvad Teise maailmasõja lõpus kogesid. Mansholti plaani kohaselt taastati Euroopa suutlikkus end ise ära toita ja viidi Euroopa põllumajandus enneolematult lühikese aja jooksul taas heale järjele.

Põllumajandusvoliniku ja entusiastliku põllumeheena sillutas Mansholt teed ühisele põllumajanduspoliitikale.

Jean Monnet: ühendav jõud Euroopa Liidu sünni taga

Jean Monnet 1888 - 1979

Prantsuse poliitika- ja majandustegelane Jean Monnet oli pühendunud Euroopa ühendamisele. Tema andis tõuke nn Schumani plaani koostamiseks, millega nähti ette Lääne-Euroopa rasketööstuse ühendamine.

Monnet oli pärit Prantsusmaa Cognaci piirkonnast. Lõpetanud 16-aastasena oma õpingud, reisis ta välismaal – algul konjakikaupmehe, hiljem pankurina. Mõlema maailmasõja ajal töötas ta kõrgetel ametikohtadel, tegeledes Prantsusmaa ja Ühendkuningriigi tööstustoodangu kooskõlastamisega.

Prantsuse valitsuse tippnõustajana ärgitas peamiselt just tema koostama kuulsat 1950. aasta 9. mai Schumani deklaratsiooni, millega seostatakse Euroopa Liidu sünni, sest see viis Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse loomiseni. Aastatel 1952–1955 oli ta selle ühenduse täitevasutuse esimene president.

Varased eluaastad

Jean Omer Marie Gabriel Monnet sündis 9. novembril 1888 Prantsusmaal Cognaci linnas. Kui ta 16-aastasena kooli lõpetas, saatis isa ta Londonisse tööle perekonna konjakiärisse – ta oli aru saanud, et tänu poja erakordsele võimekusele inimestega suhtlemisel sobiks talle suurepäraselt karjäär rahvusvahelises ettevõtluses. Ja tõepoolest – alates nendest varastest kogemustest reisis Monnet mööda maailma tunnustatud ja eduka ärimehena.

Esimene maailmasõda

1914. aastal lükati tervislikel põhjustel tagasi Monnet' taotlus astuda sõjaväkke. Et teenida oma riiki muul viisil, esitas ta Prantsusmaa valitsusele ettepaneku sõjaväevarustuse paremaks koordineerimiseks Suurbritanniaga. Ettepanek kiideti heaks ning Prantsusmaa president määras ta majandusalaseks vahendajaks Prantsusmaa ja selle liitlaste vahel.

Olles tõestanud sõja ajal suurt ametialast võimekust, nimetati ta 1919. aastal Rahvasteliidu loomisel 31 aasta vanusena selle organisatsiooni asepeasekretäriks. Kui Monnet' isa 1923. aastal suri, naasis ta Cognaci ja muutis hääbuva perettevõtte taaskord edukaks. Järgneval paaril aastal oli ta tänu oma kogemustele rahvusvahelise rahanduse valdkonnas tihedalt seotud ka mitme Ida-Euroopa riigi, näiteks Rumeenia ja Poola riikliku finantssektori ümberkorraldamisega, nõustas Hiina valitsust ja aitas neil ümber korraldada oma raudteevõrgustikku ning osales panga asutamises San Franciscos.

Teine maailmasõda

Teise maailmasõja alguses pakkus Monnet järjekordselt riigile oma teeneid ning ta määrati kahe riigi tootmisvõimsuse kooskõlastamiseks moodustatud Prantsusmaa-Suurbritannia

ühiskomitee esimeheks. Ta veenis Suurbritannia ja Prantsusmaa juhte – Churchilli ja de Gaulle'i – looma natsismi vastu võitlemiseks kahe riigi vahel täieulatuslik poliitiline liit, kuid see kava kukkus viimasel hetkel läbi.

Monnet' plaan

Pärast seda asus Monnet Suurbritannia valitsuse teenistusse – ta saadeti Ameerika Ühendriikidesse teostama järelevalvet sõjavarustuse ostmise üle. Monnet avaldas muljet Ameerika Ühendriikide president Rooseveltile ja varsti sai temast üks presidendi usaldatud nõustajaid, kes soovitas tal suurendada Ameerika Ühendriikide sõjavarustuse tootmise võimsust juba enne seda, kui riik sõtta asus.

1943. aastal sai Monnet' st Prantsusmaa Rahvusliku Vabastuskomitee, Alžiiris asuva de facto Prantsuse pagulasvalitsuse liige. Just sellel ajal sõnastas ta esimest korda selgelt oma nägemuse Euroopa liidust, mille eesmärk oli saavutada ja säilitada rahu. Nimetatud komitee istungil 5. augustil 1943 sõnas Monnet: „Euroopas ei saavutata rahu, kui riigid ehitatakse uuesti üles riikliku suveräänsuse põhimõttel ... Euroopa riigid on liiga väikesed, et kindlustada oma inimestele vajalik jõukus ja sotsiaalne areng. Euroopa riigid peavad moodustama föderatsiooni ...”. 1944. aastal asus Monnet juhtima riiklikku kaasajastamis- ja arengukava, mille eesmärk oli taastada Prantsuse majandus ja riik pärast sõda uuesti üles ehitada.

Jean Monnet käivitamas esimest malmitootmisprotsessi Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse raames.

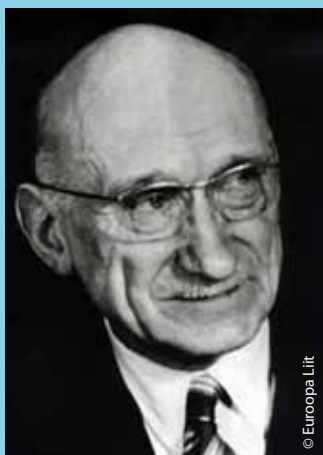
Schumani deklaratsioon

Pärast tema plaani heakskiitmist ja elluviimist jõudis Monnet aga arusaamisele, et Euroopa ülesehitamine ja lõimumine ei toimu nii kiiresti, kui ta oleks soovinud, ega sellisel viisil, nagu ta arvas õige olevat. Kasvavate rahvusvaheliste pingete taustal mõistis Monnet, et kätte on jõudnud aeg astuda Euroopa ühtsuse suunas tõelisi samme, ning tema ja ta meeskond alustasid Euroopa Ühenduse põhimõtte väljatöötamist. 9. mail 1950 esitas Prantsuse välisminister Robert Schuman Prantsusmaa valitsuse nimel nn Schumani deklaratsiooni. Kõnealuse deklaratsiooni, millega kavandati viia kogu Saksa-Prantsuse sõe- ja terasetootmine ühise ülemameti alluvusse, algatas ja valmistas ette Monnet. See ettepanek tugines põhimõttele, et jagades ressurside tootmise maailmajao kahe kõige võimsama riigi vahel, välistatakse tulevikus kõik võimalused sõjaks. Tänu Saksamaa, Itaalia, Madalmaade, Belgia ja Luksemburgi valitsuste pooldavale suhtumisele oli kõnealune deklaratsioon aluseks Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse – Euroopa Majandusühenduse ja sellele järgnenud Euroopa Liidu eelkäija – asutamisele.

Pärast seda, kui Euroopa Kaitseühenduse loomine 1954. aastal läbi kukkus, moodustas Monnet nn Euroopa ühendriikide tegevuskomitee. Komitee loodi Euroopa lõimumist pooldavate hoiakute taasestamiseks ning sellest sai edasiviiv jõud paljude Euroopa lõimumist soodustavate algatuste, näiteks ühisturu ja Euroopa Rahasüsteemi loomise, Euroopa Ülemkogu tipukohtumiste ning Euroopa Parlamendi üldvalimiste taga.

Kuigi Jean Monnet ametlik hariduskäik lõppes 16-aastasena, tegutses ta kõigest hoolimata mitmesugustes rollides: rahvusvahelise ärimehena, finantstegelase, diplomaadi ja riigimehena. Sellele vaatamata ei valitud teda ühelegi avalikule ametikohale ja seepärast ei olnud tal oma seisukohtade elluviimiseks kunagi ametlikku poliitilist võimu. Tänu oma väitlus- ja veenmisoskusele õnnestus tal aga veenda Euroopa liidreid töötama ühiste huvide nimel ja mõistma koostöö eeliseid.

Robert Schuman: Euroopa lõimumisprojekti arhitekt

Robert Schuman 1886 - 1963

Robert Schuman – riigimees ja õigusteadlane ning Prantsusmaa välisminister aastatel 1948–1952 – oli üks Euroopa ühendamise algatajaid.

Schuman sündis Luksemburgis ning teda mõjutas Prantsuse-Saksa piiriala keskkond. Hoolimata Natsi-Saksamaa aegsetest kogemust või võib-olla just nende tõttu mõistis ta, et Euroopa ühendamine saab toimuda ainult juhul, kui saavutatakse püsiv lepitus Saksamaaga. Schuman deporteeriti 1940. aastal Saksamaale, kuid põgenes sealt kaks aastat hiljem ning ühines Prantsuse vastupanuliikumisega. Vaatamata sellele kogemusele ei pidanud ta sõja järel välisministriks saades vimma.

Koos Jean Monnet'ga koostas ta rahvusvaheliselt tuntud Schumani plaani, mis avaldati 9. mail 1950 – päeval, mida nüüd tähistatakse Euroopa Liidu sünnipäevana. Plaanis pakuti välja ühine kontroll sõjatööstuse tähtsaimate toorainete söe ja terase tootmise üle.

Lähtuti põhimõttest, et ilma söe- ja terasetootmist kontrollimata ei saa sõda pidada.

Schuman teavitas oma plaanist Saksa kantslerit Adenauerit, kes kohe adus selle tähtsust Euroopa rahule ning nõustus. Varsti pärast seda ühinesid ideega ka Itaalia, Belgia, Luksemburgi ja Madalmaade valitsused. Kuus riiki allkirjastasid Euroopa Söe- ja Teraseühenduse asutamislepingu 1951. aasta aprillis Pariisis. Seega ajendas Euroopat ühendama rahusoo.

Schuman toetas ka Euroopa ühise kaitsepoliitika väljatöötamist ja tegutses aastatel 1958–1960 Euroopa Parlamendi presidendina.

Varased eluaastad

Robert Schumani päritolu on tõeliselt euroopalik: 29. juunil 1886 Luksemburgis sündinud Schumani isa oli prantslane, kes võttis Saksa kodakondsuse pärast seda, kui tema kodupiirkond Saksamaaga liideti, ning tema ema oli luksemburglanna. Schuman ise sündis Saksa kodanikuna. Kui Alsace-Lorraine'i piirkond 1919. aastal pärast Esimest maailmasõda Prantsusmaale tagastati, võttis ta Prantsuse kodakondsuse.

Enne sõda õppis Schuman Bonni, Müncheni, Berliini ja Strasbourgi ülikoolides õigusteadust, majandust, poliitfilosoofiat, teoloogiat ja

statistikat ning sai Strasbourgi Ülikoolist silmapaistvate tulemuste alusel teaduskraadi õiguse alal. Pärast lõpetamist avas ta 1912. aastal Metzis oma advokaadibüroo. Kaks aastat hiljem algas Esimene maailmasõda. Schuman vabastati tervislikel põhjustel sõjaväeteenistusest. Kui sõda lõppes, hakkas ta tegelema poliitikaga ja alustas karjääri avalikus teenistuses, esindades Prantsusmaa parlamendis Moselle'i piirkonda.

Teise maailmasõja puhkedes oli Schuman Prantsusmaa valitsuses abiminister. Sõja ajal hakkas ta aktiivselt osalema Prantsuse

vastupanuliikumises ja ta võeti vangi. Pääsedes napilt Dachau koonduslaagrisse saatmisest, põgenes ta Prantsusmaa nn vabasse tsooni, kus peitis end seni, kuni natsid sellele alale tungisid. Redus olles trotsis ta kolm aastat sakslasi, samal ajal oli tema eest välja pandud 100 000 riigimarga suurune tasu. Schuman keeldus Prantsuse pagulasvalitsuse juhi de Gaulle'i pakkumisest minna Londonisse, eelistades jääda koos oma kaasmaalastega natside okupeeritud Prantsusmaale.

Pärast sõda naasis Schuman riigi poliitikasse, töötades mitmel kõrgel ametikohal: esmalt rahandusministrina, siis 1947. aastal peaministrina, aastatel 1948–1952 välisministri ja aastatel 1955–1956 jälle rahandusministrina. Ta oli peamine läbirääkija mitme olulise lepingu ja algatuse, näiteks Euroopa Nõukogu, Marshalli plaani ja NATO puhul, mille kõigi eesmärk oli parandada koostööd lääneliitlaste hulgas ja ühendada Euroopa. Kõige enam tuntust tõi Schumanile aga tema deklaratsioon, milles ta esitas Saksamaale ja ülejäänud Euroopale ettepaneku teha koostööd oma majandushuvid ühendamiseks. Schuman oli veendunud, et kui need huvid omavahel siduda, muutuks sõda „mitte üksnes mõeldamatuks, vaid sisuliselt ka võimatuks”.

Schumani deklaratsioon

9. mail 1950 peetud kõnes, mille oli inspireerinud ja suures osas ka koostanud Jean Monnet, tegi Schuman ettepaneku viia Prantsusmaa ja Saksamaa söe- ja terasetootmine ühise ülemameti alluvusse. See organisatsioon oleks osalemiseks avatud ka teistele Euroopa riikidele.

Kõnealune koostöö tuli kavandada sellisel viisil, et Euroopa riikide vahel kujuneksid välja ühised huvid, mille tagajärg oleks järkjärguline poliitiline lõimumine kui nendevaheliste suhete rahumeelsuse tagamise tingimus: „Euroopat ei looda üleöö ega ühe hooga. Euroopa sünnib konkreetsete tegude kaudu, mis kõigepealt loovad reaalse ühtekuuluvuse. Euroopa rahvaste lähendamiseks tuleb hävitada Prantsusmaa ja Saksamaa igivana vastasseis”.

Schumani kõne ei kõlanud kurtidele kõrvadele: sellele vastasid kiiresti ja positiivselt nii Saksamaa kantsler Adenauer kui ka Madalmaade, Belgia, Itaalia ja Luksemburgi valitsused. Aasta möödudes, 18. aprillil 1951 allkirjastasid kuus asutajaliiget Pariisi lepingu. Sellega moodustati Euroopa Söe- ja Teraseühendus – Euroopa esimene riikideülene ühendus. See murrangulise tähtsusega organisatsioon sillutas teed Euroopa Majandusühendusele ja seejärel Euroopa Liidule, mida tänaseni juhivad uuenduslikud Euroopa institutsioonid, millele pandi alus 1950. aastal.

Sellega Schumani tegevus aga ei piirdunud. Ta pooldas jõuliselt veelgi suuremat lõimumist Euroopa Kaitseühenduse kaudu ning 1958. aastal sai temast praeguse Euroopa Parlamendi eelkäija esimene president. Ametist lahkudes andis parlament Schumanile tiitli Euroopa isa. 9. mail 1950 avaldatud Schumani deklaratsiooni peetakse nii tähtsaks, et see päev on nimetatud Euroopa päevaks. Ja tunnustamaks Schumani teedrajavat tööd ühinenud Euroopa nimel, on tema järgi nime saanud Brüsseli linnaosa, kus asuvad Euroopa Liidu mitme institutsiooni peakontorid.

Schuman pidamas oma kuulsat kõnet 9. mail 1950 – päeval, mida nüüd tähistatakse ELi sünnipäevana.

Paul-Henri Spaak: Euroopa visionäär ja andekas veenja

Paul-Henri Spaak 1899 - 1972

Euroopa riigimees – just sellist tiitlit väärrib oma pikaajalise poliitilise karjääri tõttu belglane Paul-Henri Spaak.

End vanemaks valetades pääses Spaak Esimese maailmasõja ajal Belgia armeesse, kuid sattus peagi kaheks aastaks Saksa sõjavangi. Teise maailmasõja ajal üritas ta välisministrina edutult säilitada Belgia neutraalsust. Ta oli koos valitsusega sunnitud pagema eksili, esmalt Pariisi, hiljem Londonisse.

Pärast Belgia vabastamist kuulus Spaak taas valitsusse, olles välis- ja peaminister. Juba Teise maailmasõja ajal koostas ta Beneluxi riikide ühendamise plaani ning asus kohe pärast sõda propageerima Euroopa ühendamist – toetades nii Euroopa Sõe- ja Teraseühenduse kui ka Euroopa kaitseühenduse loomist.

Spaak leidis, et rahu ja stabiilsuse tagab kõige paremini riikide ühendamine siduvate lepingutega. Ta suutis nende eesmärkide saavutamisele kaasa aidata ÜRO esimese täiskogu esistuja (1946) ning NATO peasekretärina (1957–1961).

Spaakil oli juhtiv osa ka Rooma lepingu sõnastamisel. 1955. aasta Messina konverentsil nimetasid kuus osalevat valitsust ta lepingut ettevalmistava komitee juhiks.

Tõus Belgia poliitikas

25. jaanuaril 1899 Belgias Schaerbeekis sündinud Paul-Henri Spaak kasvas tuntuks ja poliitiliselt aktiivses belgia perekonnas. Tema vanaisa Paul Janson oli liberaalse partei silmapaistev liige ning sotsialistist ema Marie Janson esimene naine Belgia Senatis. Poliitikas oli tegev ka Spaaki onu Paul-Emile Janson, kes oli 1930. aastate lõpus Belgia peaminister.

Valetades oma vanuse kohta, astus Spaak Esimese maailmasõja ajal Belgia sõjaväkke. Varsti võtsid sakslased ta aga vangi ning järgmised kaks aastat veetis ta sõjavangilaagris. Pärast sõja lõppu

astus Spaak õigusteadust õppima. Sel ajal kujunes välja ka tema spordilembus – ta kuulus isegi tennisemeeskonda, kes esindas Belgiat 1922. aasta Davise karikavõistlustel.

Pärast kraadi omandamist asus Spaak tööle Brüsseli advokaadibüroos. 1920. aastal astus ta Belgia Sotsialistlikusse Tööparteisse. Tema tõus riigi poliitikas oli kiire ning 1938. aastal sai temast Belgia peaminister. Teise maailmasõja ajal oli ta Londonis asuva Belgia pagulasvalitsuse välisminister. Pärast Brüsselisse naasmist 1944. aastal oli ta sõjajärgsetes valitsustes nii välis- kui

ka peaminister. 1945. aastal sai Spaak rahvusvaheliselt tuntuks, kui ta valiti ÜRO täiskogu esimese istungi eesistujaks. 1956. aastal valis Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni (NATO) nõukogu ta organisatsiooni peasekretäriks.

Panus Euroopa hüvanguks

Spaak oli tuntud oma kõneosavuse poolest: ta suutis inimesed end kuulama panna ja omas silmapaistvat veenmisoskust. Tänu nendele annetele ja oma nägemusele Euroopa koostööst oli Spaak üks suurimaid Euroopa lõimumisprojekti panustajaid.

Beneluxi moodustamine

Kuigi suurem osa Euroopast oli pärast Teist maailmasõda laastatud, nägi Spaak võimalust taastada Euroopa maailmajao tugevus läbi majandusliku ja poliitilise koostöö. Sõda kinnistas temas veendumust, et koostöö ühise eesmärgi nimel on palju tulemuslikum kui üksteise vastu sõdimine. Spaak oli üks inimesi, keda me praegu peame Euroopa Liidu rajajateks just seetõttu, et ta nägi sõjajärgse Euroopa ühendamise potentsiaali. Selle tõendus on Beneluxi moodustamine 1944. aastal.

Sellal kui Spaak töötas Londonis, jätkas sõda Mandri-Euroopas oma hävitustööd. Samal ajal töötas Spaak koos oma Madalmaade ja Luksemburgi kolleegidega täiesti uue ja äärmiselt ambitsioonika kava kallal. 1944. aastal sündis Benelux: Belgia, Madalmaade ja Luksemburgi vaheline tolliliit. Tegemist oli lihtsa ideega, mida ei olnud aga kunagi varem teostatud. Kolme riigi piirides tagati raha, inimeste, teenuste ja kaupade vaba liikumine ning sellest sai innustust Euroopa edasine lõimumine.

Messina konverents

1955. aastal valiti Spaak Euroopa juhtide osalemisel toimunud Messina konverentsil juhtima komiteed (Spaaki komitee), mille ülesanne oli koostada aruanne sellise Euroopa ühisturu loomise kohta. Messina konverentsil tegid kolm Beneluxi riiki ettepaneku anda Euroopa lõimumisele uus hoog, lähtudes ühisturu loomisest ning transpordi- ja aatomenergia sektorite lõimimisest. Selle nn

Spaaki aruande alusel kutsuti 1956. aastal kokku ühisturgu ja Euratomi käsitlev valitsustevaheline konverents ning selle tulemus olid 25. märtsil 1957 allkirjastatud Rooma lepingud, millega loodi 1958. aastal Euroopa Majandusühendus. Belgia nimel kirjutas lepingule alla Spaak.

Terve oma poliitilise karjääri vältel kaitses Spaak alati Euroopa lõimumist ja Euroopa Komisjoni sõltumatust. „Tuleviku Euroopa peab olema riikideülene Euroopa,” oli tema vastus Prantsusmaa presidendile de Gaulle'ile, et kummutada viimase nn Fouchet' plaan, mille eesmärk oli tõkestada Suurbritannia pääsemine Euroopa ühendustesse ja samas õõnestada nende riikideüleseid alustalasid. Spaaki nägemuses tugines Euroopa ühtsus eeskätt majanduslikele alustele. Belgia riigimees soovis küll ka poliitilist ühendamist, ent mitte ainult ühisturus osalevate riikide puhul. Seepärast ei toetanud ta mingeid täiendavaid samme enne seda, kui Suurbritannia on liiduga majanduslikult lõimunud. Spaak taandus poliitikast 1966. aastal ning suri 1972. aastal Brüsselis.

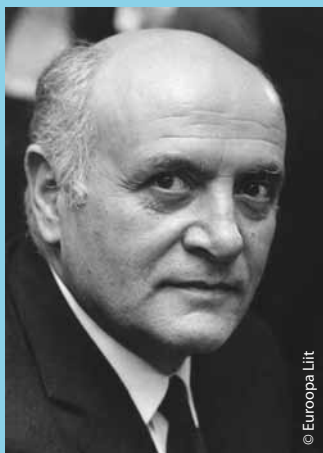

Spaak 1965. aastal Belgia nimel Euroopa lepingut allkirjastamas.

Vankumatu eurooplane

Spaak on kirjutanud end ajalukku Euroopa lõimumise edendajana. Ta uskus Euroopa ühendamise projekti juba enne, kui igasugune majandus- ja poliitiline koostöö Euroopas tegelikult alguse sai. Ta oli vankumatu eurooplane, kes suutis näha ka väljapoole oma riigi piire.

Altiero Spinelli: järeleandmatu föderalist

Altiero Spinelli 1907 - 1986

Itaalia poliitik Altiero Spinelli oli üks Euroopa Liidu rajajaid. Ta juhtis Euroopa Parlamendi föderaalset Euroopa Liidu lepingu ettepaneku väljatöötamist, mida nimetati Spinelli plaaniks. See võeti 1984 parlamendis rõhuva häälteenamusega vastu ning andis ideid ELi lepingute tugevdamiseks 1980.–1990-ndatel aastatel.

17-aastasena liitus Spinelli kommunistliku parteiga, mistõttu Itaalia fašistlik režiim pani ta aastateks 1927–1943 vangi. Teise maailmasõja lõpul asutas ta Itaalias föderaalset liikumist.

Nõustades selliseid silmapaistvaid isikuid nagu De Gasperi, Spaak ja Monnet, töötas ta Euroopa ühendamise nimel. Spinelli edendas Euroopa lõimumist ka akadeemilisel tasandil ning asutas Roomas Rahvusvaheliste Suhete Instituudi.

Aastatel 1970–1976 vastutas Spinelli Euroopa Komisjoni liikmena sisepoliitika eest. Enne kui Spinelli valiti 1979. aastal Euroopa Parlamendi liikmeks, kuulus ta kolm aastat Itaalia parlamendi kommunistide fraktsiooni.

Varased eluaastad

Altiero Spinelli sündis Roomas 31. augustil 1907 sotsialistide perekonda. Juba väga varases eas alustas ta poliitilist tegevust Itaalia Kommunistlikus Parteis. 1926. aastal arreteeriti ta tegevuse tõttu kommunistlikus parteis ning Mussolini fašistlik eritribunal mõistis ta süüdi, määrates talle 16 aasta ja kaheksa kuu pikkuse vangistuse. Sellest kümme aastat veetis ta vanglas ja ülejäänud kuus aastat pagenduses. Terve selle aja jooksul keeldus ta oma ideaalidest lahti ütlemast ja kahetsemast, kuigi sel juhul oleks talle armu antud. Vangis viibides tegeles ta innukalt õppimisega ja temast sai riikideülese lõimumise tulihingeline pooldaja. Samuti kritiseeris ta kommunistliku partei teatavaid poliitilisi seisukohti. Vabanedes oma pettekujutustest partei kohta ja lähtudes õpingute käigus avastatust, hülgas Spinelli kommunistid ja asus toetama föderalistide eesmärke. Spinelli föderalistlikud ideed hakkasid

välja kujunema ajal, mil teda hoiti vangis väikesel Ventotene saarel. Ta veendus üha enam, et natsionalismi hävitava jõu saaks kahjutuks teha juhul, kui terve Euroopa liiguks föderalismis suunas.

Ventotene manifest

Ventotenele viibides luges Spinelli mitme föderalismiteooria esindaja teoseid. Loetud mõtetest inspireerituna koostas ta koos teiste poliitvangidega Ventotene manifesti, kirjeldades oma föderalistliku nägemuse põhisuundi ja Euroopa tulevikku. See manifest on üks esimesi dokumente, milles pooldatakse Euroopa konstitutsiooni koostamist. Manifestis, mille algne pealkiri oli „Vaba ja ühendatud Euroopa suunas“, on väidetud, et igasugune võit fašistlike jõudude üle oleks kasutu, kui sellele

järgneks samasugune vana Euroopa süsteem suveräänsetest riikidest, kes looksid omavahel lihtsalt teistsuguseid alliansse. Selle tagajärg oleks üksnes uus maailmasõda. Manifestis pakuti välja riikideülene Euroopa föderatsioon, mille esmane eesmärk oli siduda Euroopa riigid omavahel sel määral, et mitte kunagi ei oleks enam võimalik sõda alustada.

Föderalistlik liikumine

1943. aastal pärast vangist vabanemist said Spinelli kirjatööd tema poolt samal aastal loodud Euroopa Föderaalsete Liikumise (Movimento Federalista Europeo) programmi aluseks. 1940. ja 1950. aastatel edendas Spinelli järeleandmatult föderalistide eesmärki – saavutada ühendatud Euroopa. Samuti kritiseeris ta sel ajal asjaolu, et edusammud Euroopa lõimumise saavutamisel olid ebapiisavad. Spinelli usk, et riikide täieliku suveräänsuse juures ei piisa valitsustevahelisest koostööst sellistes organisatsioonides nagu OECD ja Euroopa Nõukogu. Seetõttu oli ta kindlalt pühendunud sügavama lõimumise saavutamisele. Näiteks veenis ta Itaalia toonase peaministri Alcide de Gasperi poliitilise nõunikuna teda suruma läbi Euroopa Kaitseühenduse loomise idee, mis Spinelli pettumuseks hiljem siiski läbi kukkus.

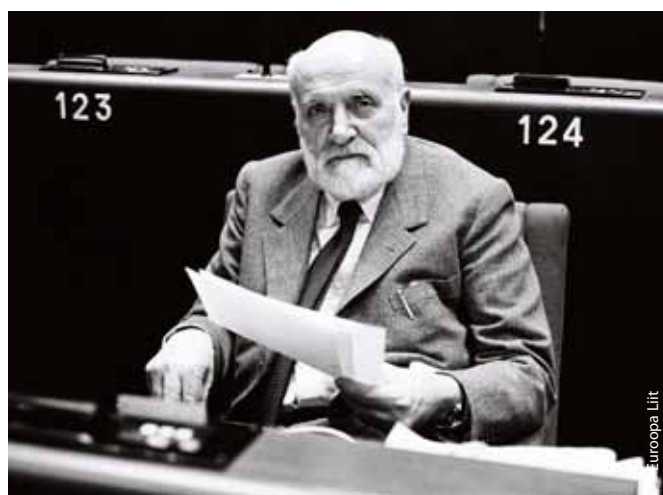
Krokodilliklubi

1960. aastatel töötas Spinelli valitsuse nõuniku ja teadlasena, asutas Roomas Rahvusvaheliste Suhete Instituudi ning oli aastatel 1970–1976 Euroopa Komisjoni liige. 1979. aastal valiti ta Euroopa Parlamenti. Euroopa Parlamendi liikmena kasutas ta järjekordselt ära võimaluse edendada oma nägemust föderaalset Euroopast. 1980. aastal pani ta koos teiste föderalistidest parlamendiliikmetega aluse nn krokodilliklubile: klubi sai nime Strasbourgi restorani järgi, mille sagedased külastajad nad olid. Krokodilliklubi soovis uue Euroopa lepingu koostamist. Klubi liikmed tutvustasid parlamendis algatust moodustada erikomitee uue Euroopa liitu käsitleva lepingu ettepaneku ettevalmistamiseks – igas muus osas peale nime oli sisuliselt tegemist Euroopa konstitutsiooniga.

Spinelli plaan

14. veebruaril 1984 võttis Euroopa Parlament tema ettepaneku ülekaaluka häälteenamusega vastu ning kiitis heaks Euroopa Liidu lepingu eelnõu ehk nn Spinelli plaani. Kuigi riikide parlamendid lepingut ei toetanud, oli dokument aluseks 1986. aasta ühtsele Euroopa aktile, mille tulemusel avanesid riigipiirid ühisturule, ja 1992. aasta Maastrichti lepingule, millega loodi Euroopa Liit. Prantsusmaa seisis vastu kõikidele muudele ideedele peale valitsustevahelisel koostööl põhineva Euroopa, kuid Spinelli entusiasm veenis Prantsuse presidenti Mitterrand'i seda seisukohta muutma. Paljude Euroopa valitsuste jaoks andis see vajaliku tuge Euroopa lõimumisprotsessiga edasiminemiseks.

Kuigi mitte kõiki tema kaugeleulatuvaid ideid ei viidud ellu, töötas Altiero Spinelli järelejätmatus oma eesmärgi nimel saavutada Euroopas riikideülene valitsus, et välistada tulevikus sõda ja liita maailmajao riigid üheks ühendatud Euroopaks. Tema ideedest lähtusid paljud muudatused Euroopa Liidus, eeskätt Euroopa Parlamendi volituste tähelepanuväärne laiendamine. Ja föderalistlik liikumine korraldab tänaseni pisikesel Ventotene saarel korrapäraseid kohtumisi. Altiero Spinelli suri 1986. aastal ning tema järgi on nime saanud Euroopa Parlamendi põhihoone Brüsselis.

Spinelli Euroopa Parlamendis vahetult pärast tema föderaalset Euroopa plaani vastuvõtmist 1984. aastal.

The European Union

Europa Liidu liikmesriigid (2013)

Kandidaat- ja potentsiaalsed kandidaatriigid

ELi rajajad

Enam kui pool sajandit tagasi panid mõned tulevikunägemusega juhid aluse sellise Euroopa Liidu loomisele, kus me täna elame. Nende entusiasmi ja motivatsioonita ei elaks me praegu sellistes rahu ja stabiilsuse tingimustes, mida me peame iseenesestmõistetavaks. ELi rajajateks oli mitmekesine rühm inimesi alates vastupanuvõitlejatest ning lõpetades advokaatidega, kellel olid samad ideaalid: rahumeelne, ühinenud ja õitsev Euroopa. Käesolevas kogus tutvustatakse teile 11 ELi rajaja lugu. Ka paljud teised on väsimatult töötanud Euroopa projekti nimel ning seda inspireerinud.

Konrad Adenauer
Joseph Bech
Johan Willem Beyen
Winston Churchill
Alcide De Gasperi
Walter Hallstein
Sicco Mansholt
Jean Monnet
Robert Schuman
Paul-Henri Spaak
Altiero Spinelli

Lisateave

- ▶ **ELi ajaloole pühendatud** ametlik veebisait, kust leiate videoid ELi rajajatest ja palju muud:
http://europa.eu/about-eu/eu-history/index_et.htm
- ▶ **Kas Teil on küsimusi Euroopa Liidu kohta? Europe Direct** saab aidata: 00 800 6 7 8 9 10 11
<http://europedirect.europa.eu>

Väljaannete talitus

doi:10.2775/98827

ISBN 978-92-79-28697-1

9 789279 286971